

وقتی فشار چشم بالا می‌رود... آیا می‌دانید چشم هم فشار دارد؟ و فشار چشم بالا می‌رود؟
از کجا بفهمیم که فشار چشممان بالا رفته است؟

«گلوکوم یا آب سیاه سبب تخریب عصب بینایی می‌شود. این بیماری در آغاز هیچ علامتی
ندارد ولی می‌تواند در طول زمان به کاهش بینایی و در نهایت، به نابینایی منجر شود....»

طبق مطالعاتی که در تهران و بعضی از استان‌ها صورت گرفته، میزان شیوع گلوکوم در
افراد بالای ۴۰ سال، حدود ۱/۴ درصد است.»

اینها گوشه‌هایی از صحبت‌های دکتر حیدر امینی، جراح و متخصص بیماری‌های چشم،
استاد و رئیس بخش گلوکوم بیمارستان فارابی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی
تهران است :

آقای دکتر! در بیماری گلوکوم چه اتفاقی در چشم رخ می‌دهد؟

گلوکوم یک بیماری نیست و انواع متفاوتی دارد. در این بیماری، عصب بینایی بر اثر افزایش
فشار داخل چشم تحلیل می‌رود که البته گاهی ممکن است این اتفاق بدون افزایش فشار
داخل چشم هم رخ بدهد.

به چه دلایلی فشار داخل چشم افزایش پیدا می‌کند؟

ببینید، یک مایع به طور دائم در داخل چشم از زواید جسم مژگانی در حال ترشح است که
وظیفه تغذیه بافت‌های مجاور را به عهده دارد. این مایع همان‌طور که ترشح می‌شود از
قسمت دیگری از چشم خارج می‌شود. در بیشتر انواع گلوکوم، سدی در راه خروج مایع
زلالیه ایجاد می‌شود که باعث می‌شود مایعی که دائماً در حال ترشح است خارج نشده و در
نتیجه فشار داخل چشم افزایش یابد. گلوکوم دو نوع زاویه باز و بسته دارد. این سد در نوع
شایع بیماری که همان گلوکوم زاویه باز است در ساختمان خروجی مایع زلالیه قرار دارد
که معمولاً به‌طور ارثی ایجاد می‌شود.

فرد مبتلا چه طور می بیند؟

در گلوکوم زاویه باز ابتدا علامت خاصی وجود ندارد و دید طبیعی است. اما اگر بیمار به موقع مراجعه نکند و درمان نشود، ممکن است به مرور دیدش محیط نداشته باشد. درست مانند این است که از درون یک لوله به اطراف نگاه می کند.

چه عواملی زمینه ساز آن است؟

در انواع اصلی بیماری معمولاً زمینه های ارثی دخالت دارند؛ یعنی اگر فردی در خانواده و بستگان نزدیکش بیمار مبتلا به نوع شایع گلوکوم باشد، حتماً باید از نظر این مشکل بررسی شود. عامل دیگر، نژاد است. در بعضی از نژادها مانند نژاد سیاه، گلوکوم بیشتر دیده می شود. در بعضی از قسمت های دنیا هم گلوکوم های زاویه بسته بیشتر دیده می شود مانند شرق دور، و به خصوص چین که در آنجا شایع تر هستند. عامل دیگر افزایش سن است که میزان ابتلا را بیشتر می کند. دوربینی، نزدیک بینی یا عوامل خاص چشمی مانند کمی ضخامت قرنیه و یک سری فاکتورهای دیگر مانند استفاده طولانی مدت از استروئیدها (کورتون) به اشکال گوناگون تزریقی، خوراکی و حتی نوع جلدی، خطر بروز آب سیاه یا گلوکوم را افزایش می دهند. همچنین التهاب داخل چشمی، ضربه و خونریزی داخل چشم، در بروز گلوکوم موثرند.

افراد مبتلا به دیابت و فشار خون چه طور؟ آیا اینها نسبت به بقیه افراد بیشتر در معرض خطرند؟

دیابت و فشار خون جزو عوامل مساعدکننده اصلی محسوب نمی شوند ولی به طور کلی بیماران دیابتی بیشتر از بقیه به گلوکوم مبتلا می شوند.

سن و جنس تا چه حدی در ابتلا به این مشکل دخیل اند؟

البته هیچ سنی از ابتلا به گلوکوم مصون نیست. حتی این بیماری ممکن است در نوزادان هم یافت شود ولی شیوع آن خیلی کم است. به طور کلی، هر چه سن بالاتر برود، میزان شیوع بیماری گلوکوم بیشتر می‌شود. جنس هم تاثیر چندانی در ابتلا به گلوکوم ندارد. فقط در انواع خاصی از بیماری ممکن است تاثیر جنس اهمیت داشته باشد.

ظاهر چشم فرقی می‌کند؟

علایم انواع گلوکوم متفاوت است ولی در نوع شایع بیماری که گلوکوم زاویه باز و شایع‌ترین نوع گلوکوم است متأسفانه تا مراحل آخر، هیچ علامتی وجود ندارد، بنابراین باید قبل از اینکه گلوکوم دید بیمار را از بین ببرد، تشخیص داده شود و این امر تنها با مراجعات مکرر و منظم به چشم‌پزشک امکان‌پذیر خواهد بود. چنانچه بیماری به موقع تشخیص داده شده و درمان شود، بهبودی حاصل خواهد شد ولی در مراحل پیشرفته امکان برگشت دید حتی با درمان هم وجود نخواهد داشت و قطعاً به نابینایی منجر می‌شود.

گلوکوم مادرزادی چه‌طور؟ این گلوکوم به چه صورت ایجاد می‌شود؟

گلوکوم مادرزادی بسیار نادر است و میزان شیوع آن در کشور ما و خاورمیانه تقریباً یک در ۶ تا ۷ هزار تولد است. بنابراین صحبت کردن در مورد آن ممکن است سبب هراس خانواده‌ها شود ولی به‌طور کلی گلوکوم مادرزادی دارای علایمی چون بزرگی قرنیه نوزاد، اشک ریزش و ترس از نور دارد که معمولاً در سه سال اول زندگی تظاهر می‌کنند.

آیا راهی برای پیشگیری وجود دارد؟

بعضی از انواع گلوکوم زاویه بسته معمولا با استفاده از اشعه لیزر قابل پیشگیری است اما متأسفانه انواع دیگر گلوکوم‌ها راه پیشگیری ندارند. البته گلوکوم زاویه بسته در ایران هم زیاد است و اگر بیماران به موقع مراجعه کنند، نجات پیدا می‌کنند.

برای درمان چه کارهایی برای افراد مبتلا انجام می‌شود؟

تنها درمانی که می‌توانیم روی آن حساب کنیم، پایین آوردن فشار داخل چشم است و روش‌های درمانی دیگر هنوز قابل قبول تعمیم نیست. فشار داخل چشم را می‌توانیم با دارو پایین بیاوریم و چنانچه با دارو پایین نیامد، از اشعه لیزر استفاده می‌کنیم و باز اگر به فشار مطلوب نرسیدیم، به عمل جراحی دست می‌زنیم.

آیا پس از همه این درمان‌ها دید چشم به حالت طبیعی برمی‌گردد؟

خیر! چون عصب بینایی تخریب شده و قابل برگشت نیست، در نتیجه بینایی به حالت اول برنمی‌گردد. به همین دلیل اصرار به تشخیص سریع بیماری داریم تا زودتر نیز درمان شود.

حرف آخر؟

توصیه‌ام به همه افراد، به خصوص در سنین بالا، این است که معاینات دوره‌ای چشم‌پزشکی داشته باشند. افرادی هم که فاکتورهای مساعدکننده بیماری را دارند، بهتر است از ۴۰ سالگی به بعد هر سال به چشم‌پزشک مراجعه کنند.